

Znanstveni i tehnološki izazovi putovanja u svemir

Slobodan Danko Bosanac

Zvezdarnica Zagreb

11.12.2019

Vizija čovječanstva u svemiru

**Ljudi u svemiru
ili
Umjetna inteligencija u svemiru**

Motivacija

Povijest

Vlast: Džinkis Kan, Aleksandar Makedonski

**Materijalna korist: Križarski ratovi,
Kolumbo, Elizabeta 1**

Znatiželja: Marko Polo, Amerigo Vespucci

Budućnost

Svemir: ?

Motivacija - Svemir

Merkur

G: 0.37 g

T: -173C > 427C

A: 0 atm

Venera

G: 0.89 g

T: 462 C

A: 91 atm

Mars

G: 0.37 g

T: -143C > 35C

A: 0.006 atm

Jupiter

plin

Mjesec

G: 0.16 g

T: -173C > 117C

A: 0 atm

Europa

G: 0.13 g

T: -223C > -148C

A: 0 atm

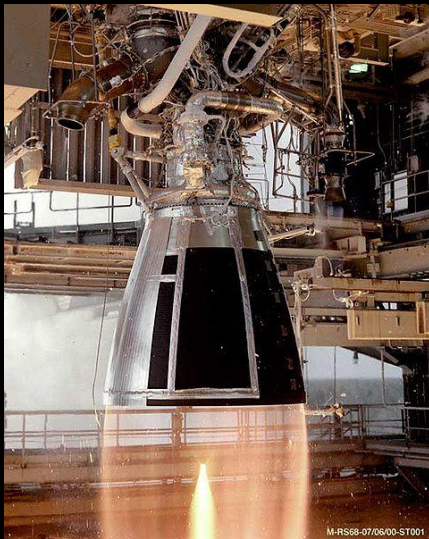
Svemirska stanica

G: 1 g

T: 25 C

A: 1 atm

Današnjica pogon svemirom

Kemijski pogon još nezamjenjiv

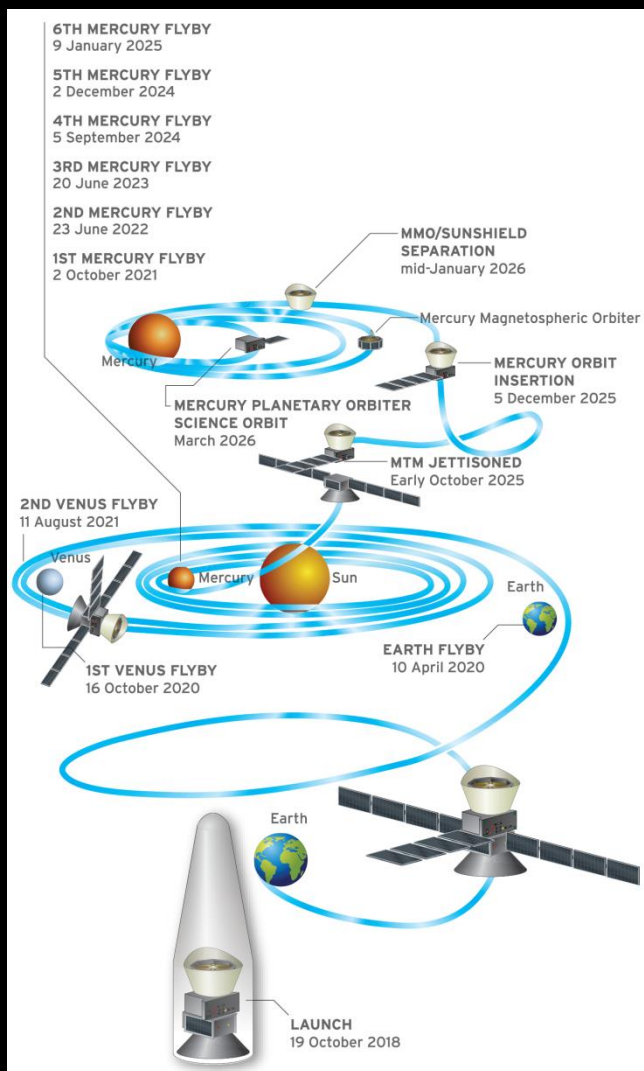
Potisnik na hladni plin

Lansiranje do LEO i duboki svemir

Zemlja-LEO

Zahtjevan, stresni i
najskuplji dio puta

BepiColombo misija

Radi neučinkovitosti
kemijskog pogona
koristi Zemlju i Veneru
za usporavanje

Koliko goriva za putovanje?

Svako svemirsko vozilo ima korisnu masu M i gorivo mase $m(t)$

Da se postigne brzina V i potroši gorivo pri brzini izlaznih plinova v početna masa goriva je

$$m(0) = \left(e^{\frac{V}{v}} - 1 \right) M$$

Za otići na Mars

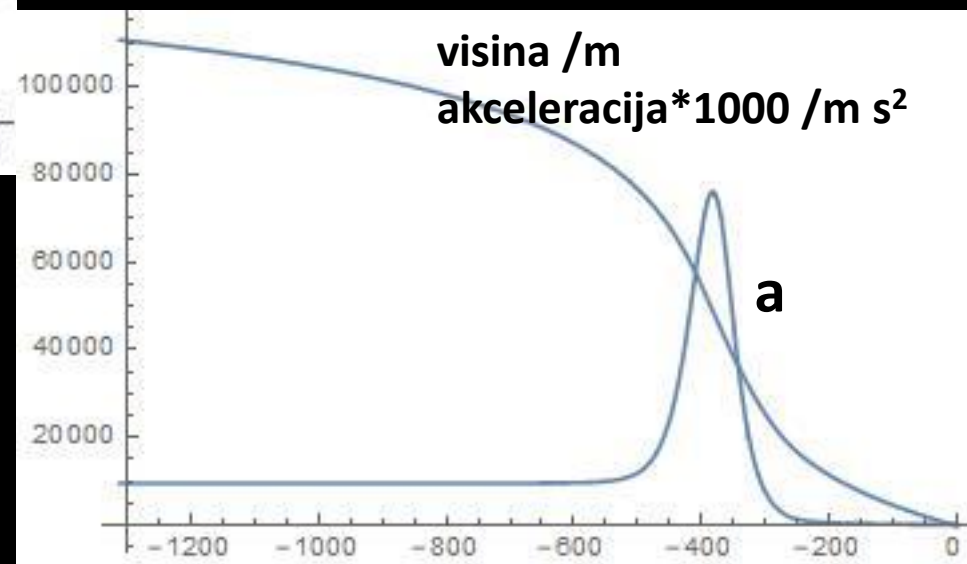
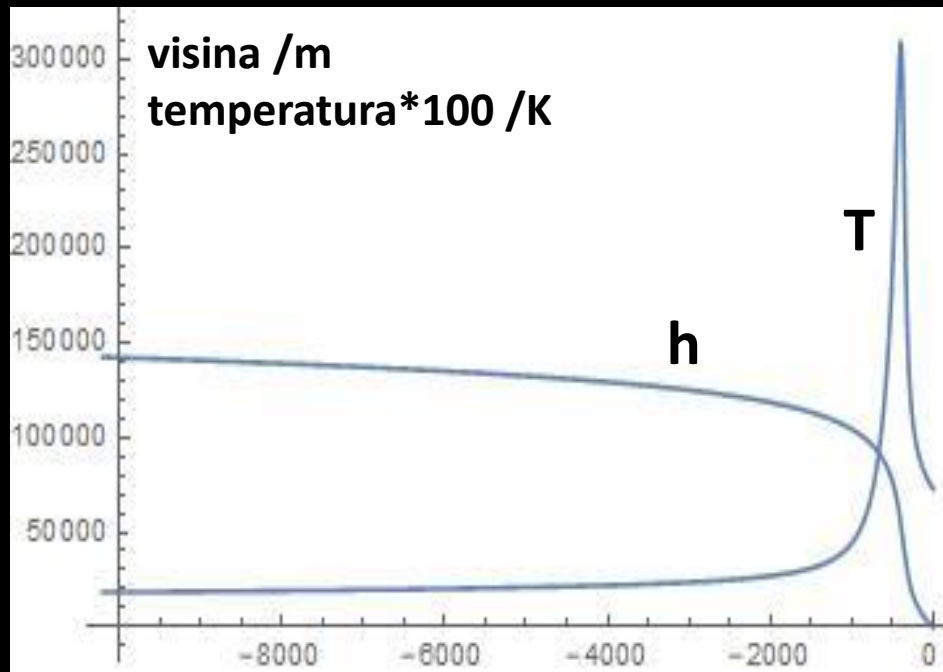
$$m(0) \approx 2.57 M \text{ kem}$$

$$\approx 0.043 M \text{ ion}$$

Povratak iz orbite

Najzahtjevniji dio puta

Najmanje napretka

Povratak se ne razlikuje mnogo od ulaska meteoroida

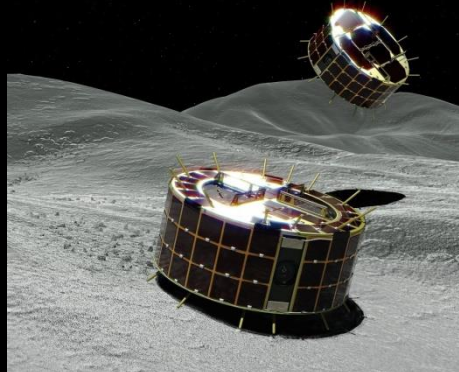
Sateliti

Najveći napredak u svemirskoj tehnologiji

Sputnjik - 1957

CubeSat 1 - 2000

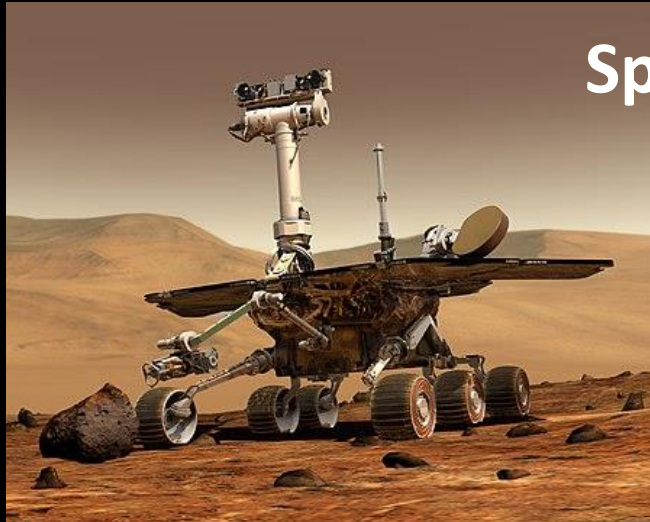

Minerva II – 2018

Hayabusa2 - Ryugu

Planetarna slijetanja

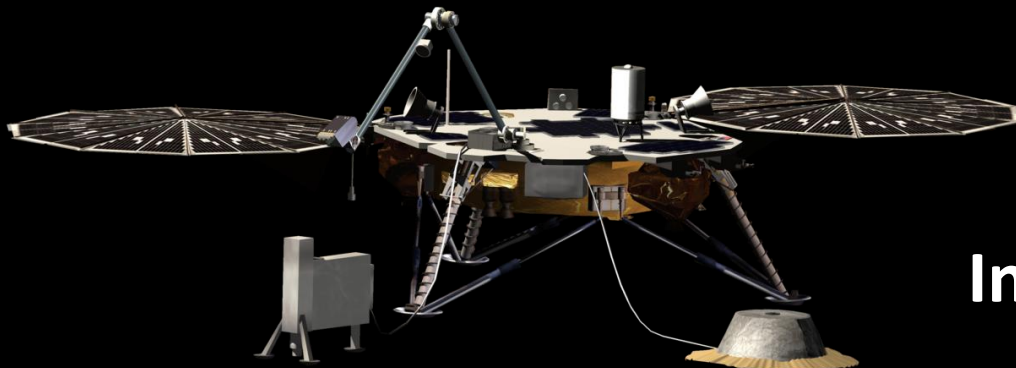
Mars – najpopularniji za slijetanje

Spirit - 2004

Curiosity - 2012

InSight - 2018

Izvori energije

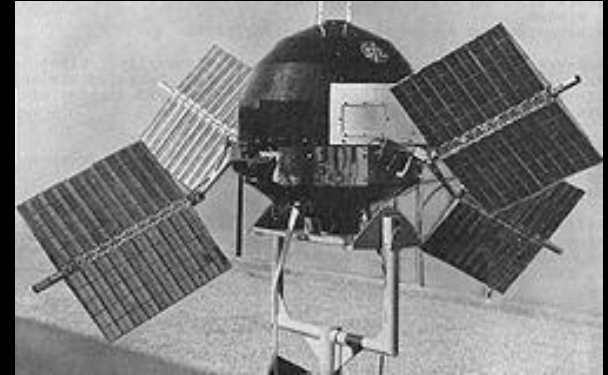
sunčeve ćelije

Intenzitet sunčevog zračenja

Merkur	9082.7 W/m ²
Venera	2601.3 W/m ²
Zemlja	1361.0 W/m ²
Mars	586.2 W/m ²
Jupiter	50.3 W/m ²

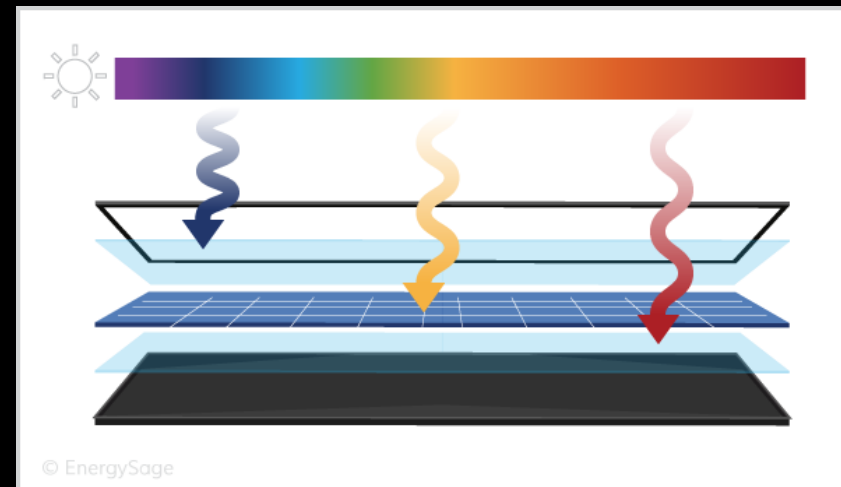
Silicijeve ćelije

Max. Eff. 33%
stvarnost do 25%

Explorer 6 - 1959

Ćelije temeljene na GaInP, InGaAs, Ge
jednoslojne 37%
troslojne 47%
teorija 88%

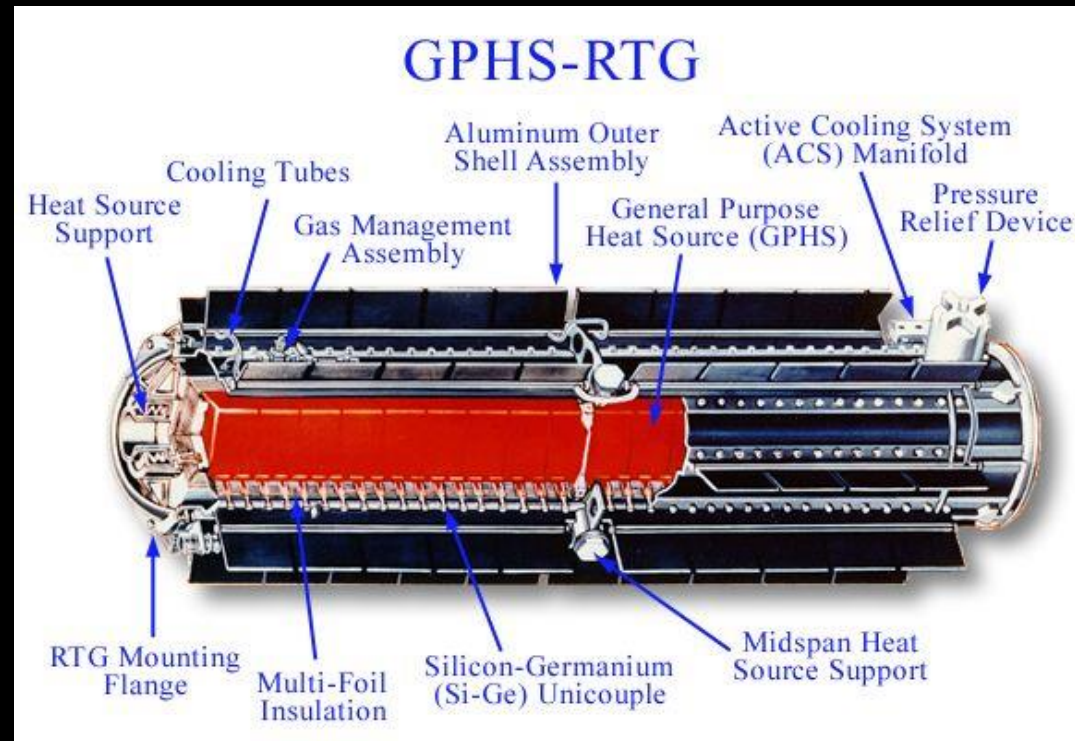
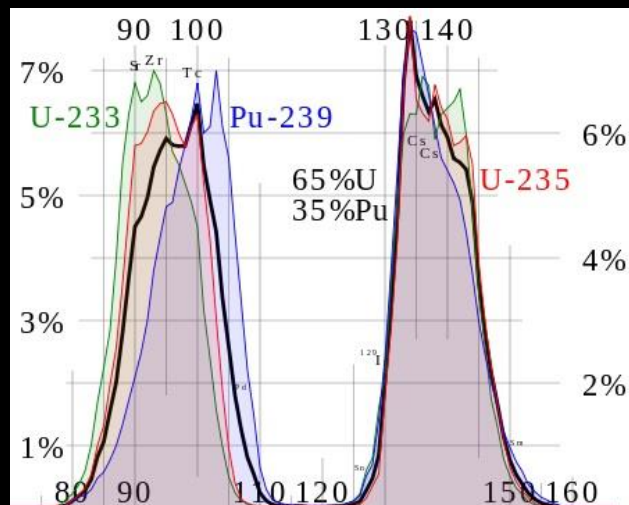
Izvori energije

nuklearni raspad

Najčešći izvor

Pu238 – 0.54 W/g

Benzin – 0.0036 W/g

Nedostatak
Efikasnost 10%

Ljudi u svemiru

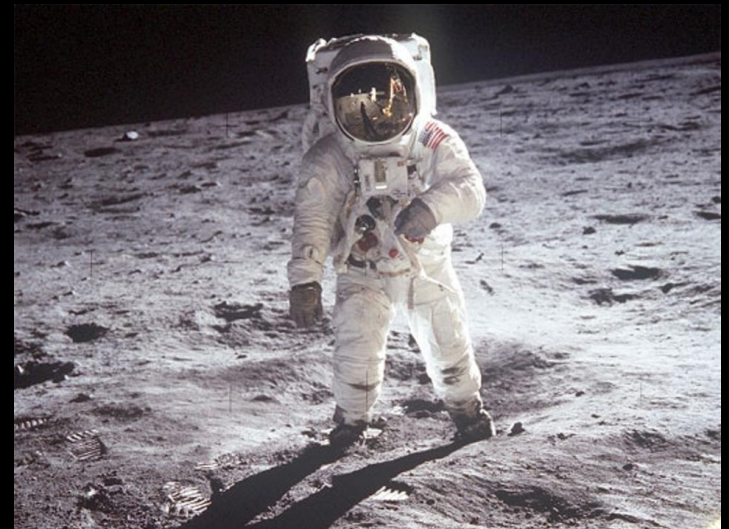
Jurij Gagarin - 1961

Mae Jemison - 1992

Spacelab

Neil Armstrong - 1969
jednokratna posjeta Mjesecu

Svemirske stanice

ISS jedino mjesto u svemiru stalnog boravka ljudi

NASA, Roscosmos, JAXA, ESA, CSA

Prvi stalni boravak 2000 g

Dekomisija 2028

Pad u Tihi ocean 2030 – Point Nemo

Cijena održavanja - 4 milijarde dolara

Cijena dekomisije – 1 milijarda dolara

Životni ciklus

Sastav atmosfere za normalni životni ciklus

N₂ – 78%, O₂ – 21%, CO₂ – 0.03%

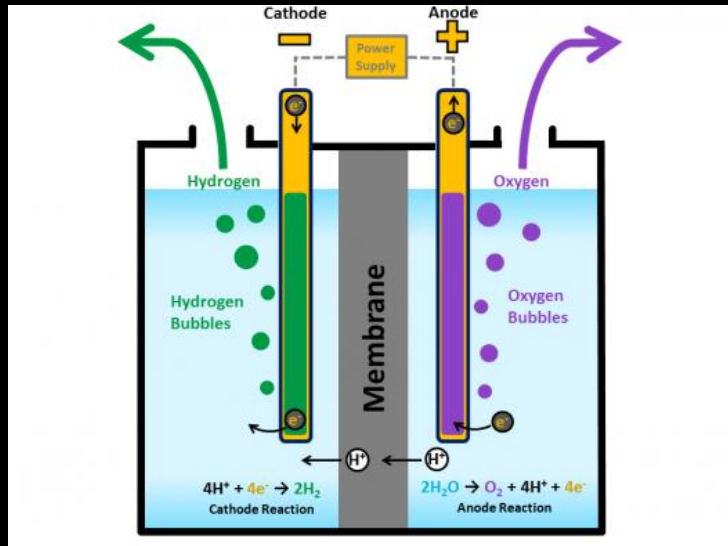
Dnevna količina udisanog zraka 10 000 l po danu

Konzumiran O₂ – 2.6 kg po danu

Pad koncentracije O₂ - 5%

Porast koncentracije CO₂ – 5% - smrtonosna doza

Dobavljanje Kisika

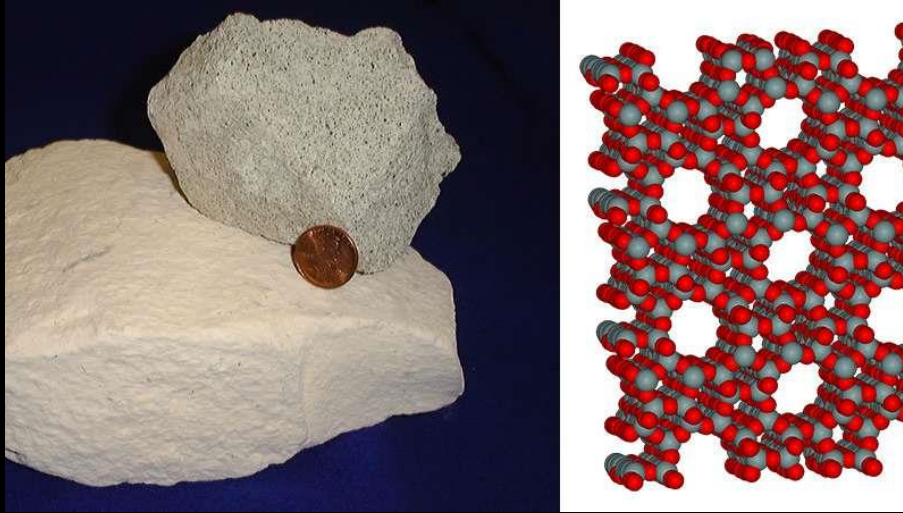
Elektroliza

Po čovjeku – 280 W

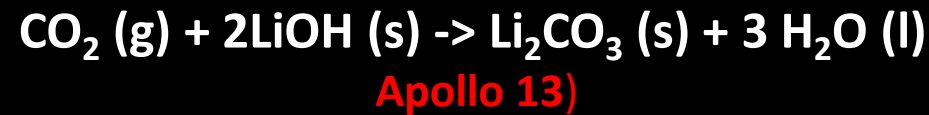
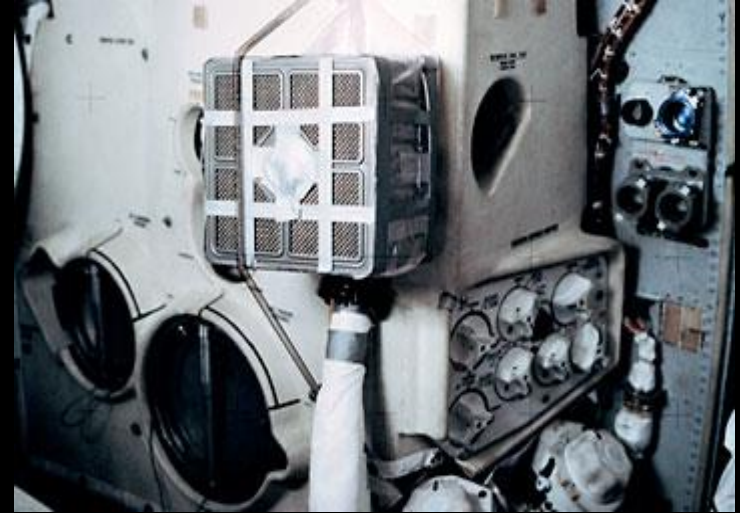

Prijevoz kisika

Odstranjivanje CO₂

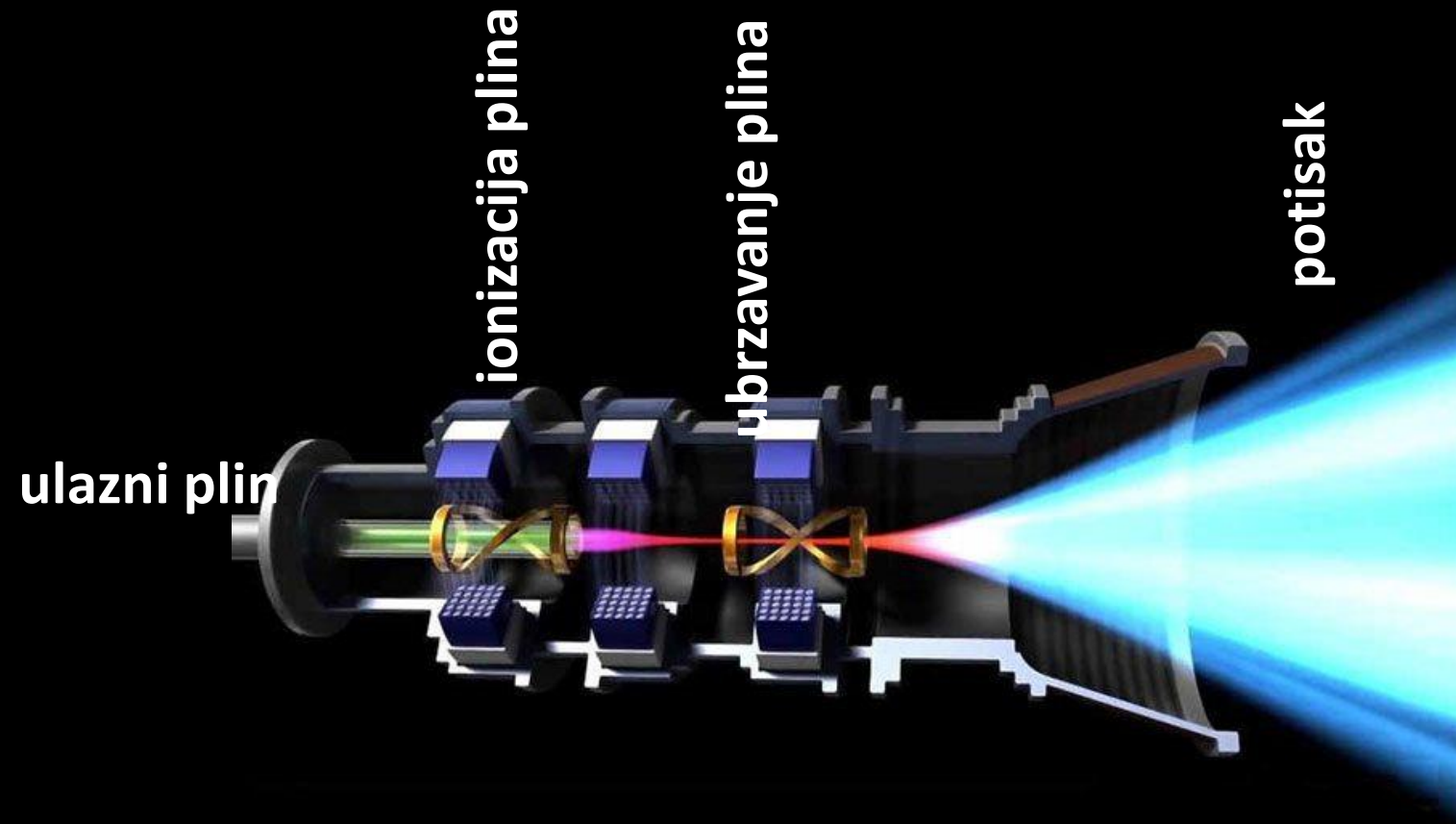

Adsorbiranje u strukturu Zeolita

Budućnost

EM pogon za svemir

Kemijska energija nadomjesti se elektromagnetskom
Jedini realni izvor je nuklearna energija

Energija EM pogona

Snaga ionizacije goriva.

$$Snaga(MW) = 96 \frac{eV(dis) m(\frac{goriva}{sek})}{m(AU)}$$

Snaga za potisak

$$Snaga = \frac{m(\frac{goriva}{sek})v^2}{2}$$

Energetska bilanca

**1 kg/s pri brzini izlaznih plinova 20 000 m/2
daje potisak 20 t**

Potrebo cca. 80 MW za ionizaciju i 200 MW za potisak

Izvor energije

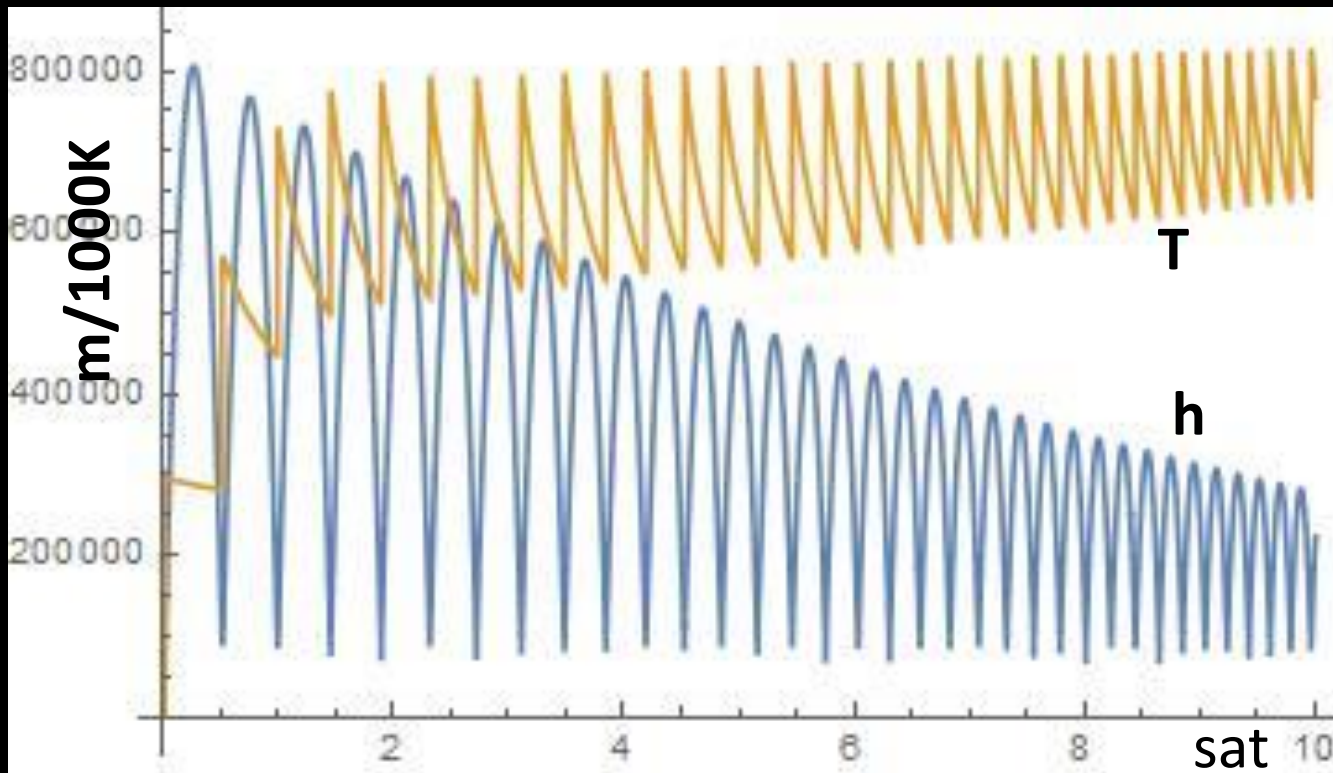
Nuklearna energija

Riješiti problem direktne konverzije energije pozitivnih iona raspada u električnu energiju

Ulazak u atmosferu

Nema zadovoljavajućeg odgovora

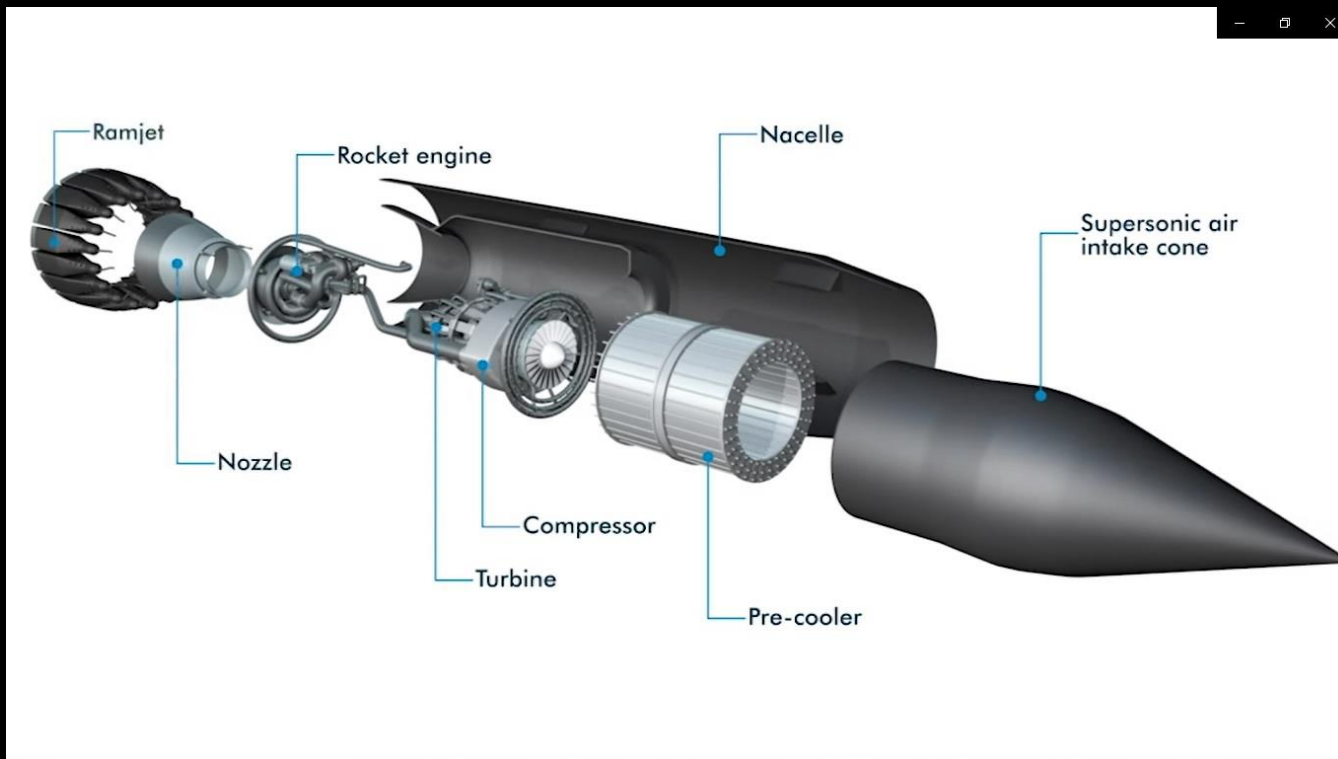
Mogući model „žabice na vodi”

Odlazak u Zemljinu orbitu

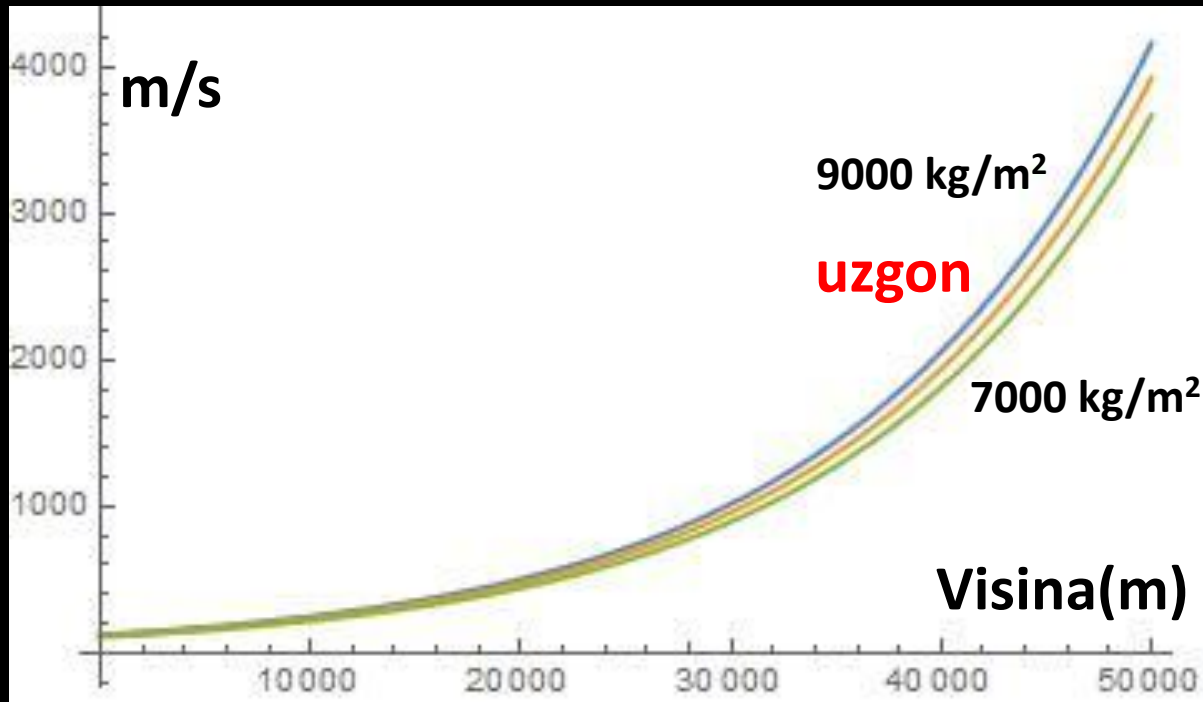
Projekt SABRE

Hibridni mlazni i raketni pogon

Krilima u svemir

Mlaznim pogonom dosegnuti kritičnu visinu

Odskočnica za duboki svemir

Projekt svemirske stanice mora se riješiti kao svjetski

Materijali za svemir

Svemirski uvjeti uzrokuju
oslobađanje plinova iz materijala
koroziju
degradiranje materijala Sunčevom radijacijom
opasnost od svemirskog smeća

Severe degradation to the aluminized-Teflon outer layer of multilayer insulation on the Hubble Space Telescope after 19 years of space exposure.

Održivost biosfere

Održivost ciklusa $O_2 - CO_2 - C_6O_{12}O_6$ – Amino kiseline

*Prvi korak u svemir za nas
pred čovječanstvom je daleki put*

THE FIRST CROATIAN SATELLITE

Entrance ticket for the World Space Club.

